

Odstoupení od smlouvy o převodu obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným: reakce ze strany společnosti

Smluvní převod obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným (společnost) je v obchodní praxi běžnou a velmi častou transakcí. Méně časté jsou případy odstoupení od smlouvy o převodu obchodního podílu (smlouva o převodu) některou z jejích stran. Odstoupení od smlouvy o převodu, jeho platnost a následky mají dopady do právní sféry jejích stran samotných. Velmi zásadně se však odstoupení od smlouvy o převodu týká i společnosti. Předmětem tohoto příspěvku je úvaha, jak se společnost může či musí zachovat v různých (typických) situacích, které mohou v souvislosti s odstoupením od smlouvy o převodu nastat.

Několik poznámek k odstoupení od smlouvy o převodu

Je na místě zprvu některé základní aspekty odstoupení od smlouvy o převodu krátce shrnout. Od smlouvy o převodu lze odstoupit z týchž důvodů, pro které lze odstoupit od jiné smlouvy, která se řídí obchodním zákoníkem. Obecně tedy platí, že od smlouvy o převodu lze odstoupit v případech sjednaných ve smlouvě samotné a/nebo stanovených zákonem.[1] Typickými případy pro odstoupení od smlouvy jsou prodlení se zaplacením sjednané ceny či to, že se (v relevantní lhůtě) ukáže, že převedený obchodní podíl, anebo (častěji) společnost či dokonce například její dceřiné společnosti nemají vlastnosti, které si strany sjednaly (tj. zpravidla ty, o nichž prodávající prohlásil, že je mají).[2] Pokud jde o formální náležitosti, odstoupení musí být písemné a podpisy na něm musí být úředně ověřeny.[3]

Podle § 349 ObchZ odstoupením smlouva zaniká okamžikem, kdy je projev vůle oprávněné strany odstoupit od smlouvy doručen druhé smluvní straně.[4] Ve vztahu ke smlouvě o převodu tyto důsledky nastávají mezi jejími stranami. Vztah vůči společnosti při odstoupení od smlouvy o převodu obchodním zákoníkem upraven není. Na tuto situaci lze zřejmě podle analogie legis aplikovat § 115 odst. 4 ObchZ[5], z kterého lze dovodit, že účinky odstoupení od smlouvy o převodu vůči společnosti nastávají okamžikem, kdy jí bylo doručeno účinné odstoupení, tj. projev vůle jedné ze stran smlouvy o převodu směřující k odstoupení od smlouvy včetně dokladu o jeho doručení druhé straně smlouvy o převodu.

Zápis do seznamu společníků a do obchodního rejstříku

Ustanovení § 118 obchodního zákoníku ukládá společnosti povinnost zapsat do seznamu společníků změnu v osobě společníka, jakmile je jí tato změna prokázána. Po změně v osobě společníka je společnost povinna zajistit (pod hrozbou pořádkové pokuty až do 50 000 Kč či zákazu činnosti na 1 rok[6]) bez zbytečného odkladu odpovídající zápis do obchodního rejstříku.

Oba zápisy, tj. ten v seznamu společníků i ten v obchodním rejstříku, mají toliko deklaratorní povahu. I tak nejsou ani pro společnost a - v případě zápisu v obchodním rejstříku - ani pro veřejnost, zdaleka bez významu.[7] Je to osoba zapsaná v seznamu společníků, se kterou společnost v praxi jako se společníkem zachází: zve ji na valnou hromadu, její přítomnost na valné hromadě toleruje, s jejím hlasováním

a rozhodováním - at již na valné hromadě, mimo ni či v rámci rozhodování jediného společníka při výkonu působnosti valné hromady - spojuje účinky, které mu přisuzují obchodní zákoník, společenská smlouva a případné stanov společnosti, právě na ni při splnění dalších zákonem stanovených podmínek nahlíží jako na ovládající osobu (a na osoby jí ovládané pak jako na osoby se společností propojené[8]) a - a to především - jí vyplácí podíl na zisku společnosti schválený valnou hromadou (jediným společníkem) k rozdělení. Na rozdíl od akciové společnosti s akciemi na jméno (srov. § 156 odst. 3 ObchZ) se však v případě společnosti s ručením omezeným neuplatní presumpce správnosti seznamu společníků.[9]

Je-li společnosti doručeno oznámení o odstoupení od smlouvy o převodu některou z jejích stran, může se společnost velmi snadno dostat do situace, kdy pro ni bude obtížné posoudit jeho platnost a tím i to, kdo je nadále jejím společníkem, resp. kdo má být nadále v seznamu společníků a v obchodním rejstříku v této pozici zapsán. Bude tomu tak zejména v případech, kdy nebude zcela jisté, zda byly podmínky pro odstoupení od smlouvy o převodu skutečně naplněny, ale i v případech, kdy z textu odstoupení nebude vyplývat žádné odůvodnění[10], či kdy se text odstoupení bude odvolávat na ustanovení případné dohody související se smlouvou o převodu, která společnosti podle dohody převodce a nabyvatele nebyla předložena.[11] Snazší pozici bude mít společnost, pokud se ukáže, že platnost odstoupení není mezi stranami smlouvy o převodu sporná, zvláště pokud tyto strany - případně z iniciativy společnosti - uzavřou odpovídající dohodu o narovnání. Potíže společnosti a jejího jednatele (jejích jednatelů) nastanou především v případech, kdy právě otázka platnosti odstoupení bude mezi

stranami smlouvy o převodu sporná, zejména bude-li řešení tohoto sporu předloženo soudu či rozhodci/ům.

Reakce společnosti v případě sporného odstoupení od smlouvy o převodu

Jednatel společnosti je povinen platnost odstoupení posoudit s péčí řádného hospodáře. Vyžaduje-li posouzení odborné znalosti, které jednatel nemá, lze z judikatury dovodit, že je jednatel povinen posouzení takovou osobou zajistit.[12] Společnost by v zásadě měla jednat jako se společníkem s takovou osobou, kterou na základě uvedeného vyhodnocení za společníka považuje. V řadě případů však i po takovém posouzení může být sporné, zda je odstoupení platné a společníkem se tak společně s účinky odstoupení opět stal ten, kdo příslušný obchodní podíl smlouvou o převodu převedl[13], či zda platné nebylo a společníkem je i nadále ten, kdo obchodní podíl smlouvou o převodu nabyl.

Poznámky

[1] Srov. například usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 3/2005, ve kterém soud mj. konstatoval: „...odvolací soud uzavřel, že od smlouvy o převodu obchodního podílu lze odstoupit, pouze je-li, to upraveno ve smlouvě samé nebo za podmínek § 345 a násl. obch. zák. Tento závěr odvolacího soudu dodává, že pro úplnost však dovolací soud dodává, že od smlouvy o převodu obchodního podílu lze odstoupit též, vyplývá-li to z jiného zákona – viz např. ustanovení § 575 odst. 3 občanského zákoníku...“

[2] Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 5452/2008. V uvedeném usnesení soud mj. judikoval, že „Ve smlouvě o převodu obchodního podílu lze dohodnout, jaké vlastnosti musí obchodní podíl (podnik společnosti, o jejíž obchodní podíl jde) mít. V takovém případě pak lze použít právní úpravu odpovědnosti za vady zboží.“

[3] Tyto formální náležitosti byly dovozeny judikaturou; srov. například usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. (Rc) 29 Odo 970/2005.

[4] Pro zjednodušení je uvažováno o smlouvě mezi jedním převodcem a jedním nabyvatelem. V praxi nejsou výjimkou smlouvy, kdy na straně převodce a/nebo nabyvatele obchodních podílů v téže společnosti vystupuje více osob.

[5] Podle tohoto ustanovení účinky převodu obchodního podílu (ze stávajícího společníka

Pokud společnost nepodá návrh na zápis změny společníka do obchodního rejstříku do patnácti dnů ode dne, kdy ji taková povinnost vznikla (tj. v daném případě od doručení účinného odstoupení společnosti – srov. výše), může osoba, která je, resp. není společníkem a není, resp. je zapsaná jako společník v obchodním rejstříku, sama podat návrh na takový zápis, resp. výmaz[14], popř. podnět k takovému zápisu či výmazu.[15] Účastníkem rejstříkového řízení je ve smyslu § 200c odst. 1 o.s.ř. vždy podnikatel, tzn., že společnost, resp. její jednatel by měl mít možnost uplatnit proti případnému zápisu resp. výmazu společníka navrhovanému třetí osobou (v daném případě jí může být zejména sporný společník), se kterým nesouhlasí, své námítky. Nutno však poznamenat, že uplatnění námitek v rejstříkovém řízení je značně omezené vzhledem k tomu, že rejstříkové řízení je ovládáno registračním principem, který soudu nedává prostor pro zjišťování sporných skutečností (dokazování) tak, jak je tomu v klasickém (sporném či nesporném) občanskoprávním řízení.[16]

Není-li v priměřené době zahájeno soudní (rozhodčí) řízení mezi stranami smlouvy o převodu, ze kterých by měla odpověď na platnost či neplatnost odstoupení a tím i na identitu osoby společníka vyplynout, může společnost podle našeho názoru podat žalobu, a to žalobu určovací; podle okolností bude tato žaloba zřejmě zpravidla směřovat proti osobě, která se cítí být společníkem, podle názoru společnosti jím však není.

Bez ohledu na to, zda společnost takovou žalobu podá, může – v případě, že má odůvodněné pochybnosti o tom, kdo je společníkem, případně plnění určená spornému společníkovi (zejména podíl na zisku) složit do soudní úschovy. [17] ●

Mgr. Martin Peckl
JUDr. Jakub Vaněk
Vejmělka & Wünsch, s. r. o.

W VEJMELKA & WÜNSCH
ADVOKÁTI ATTORNEYS AT LAW RECHTSANWÄLTE

na jiného společníka nebo na třetí osobu) nastávají vůči společnosti dnem doručení účinné smlouvy o převodu.

[6] Srov. § 24 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění.

[7] Srov. § 29 odst. 2 ObchZ, podle kterého skutečnosti zapsané do obchodního rejstříku jsou účinné vůči každému ode dne jejich zveřejnění, ledaže zapsaná osoba prokáže, že třetí osobě bylo provedení zápisu známo dříve.

[8] Srov. § 66a odst. 9 ObchZ

[9] To by se mělo od 1. ledna 2013 rekonfigurací práva obchodních společností změnit. Z § 147 odst. 1 zákona o obchodních korporacích schváleného Parlamentem ČR a podepsaného Prezidentem ČR vyplývá, že se má za to, že ve vztahu ke společnosti je společníkem ten, kdo je zapsán v seznamu společníků.

[10] Přitom podle judikatury Ústavního soudu i takové odstoupení může obstát vzhledem k tomu, že uvedení důvodu odstoupení je nepodstatné a není nezbytnou náležitostí takového jednostranného úkonu. Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 30. listopadu 2001, sp. zn. IV. ÚS 182/01.

[11] V praxi není výjimkou, že se převodce a nabyvatel – většinou s ohledem na to, že tato smlouva podléhá zveřejnění ve sbírce listin obchodního rejstříku – ve smlouvě o převodu omezí pouze na splnění minimálních

náležitostí pro tuto smlouvu s tím, že další podmínky převodu obchodního podílu včetně například prohlášení o vlastnostech obchodního podílu či společnosti samotné (ta mohou pochopitelně obsahovat řadu informací, které jsou součástí obchodního tajemství společnosti a/nebo převodce) jsou sjednána v samostatné dohodě, která ani společnosti není předložena.

[12] Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Tdo 1224/2006 a 8 Tdo 124/2005, ve kterých soud dovodil, že postup řádného hospodáře nepředpokládá, aby byla osoba vybavena všemi odbornými znalostmi, avšak zahrnuje její povinnost rozpoznat, že je nutná odborná pomoc speciálně kvalifikovaného subjektu, a zajistit takovou pomoc.

[13] Pomiňme potíže, které může způsobit zánik převodce, který byl právníkou osobou, či smrt převodce, který byl fyzickou osobou, které nastaly v době mezi uzavřením smlouvy o převodu a odstoupením.

[14] Srov. § 31 ObchZ, a náleží Ústavního soudu České republiky publikovaného pod ÚS/Nál. Sv. 7/44.

[15] Srov. § 200b odst. 1 o.s.ř.

[16] Srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1759/2008, ze dne 24. 6. 2008 a § 200da odst. 1 o.s.ř.

[17] Srov. § 568 OZ.